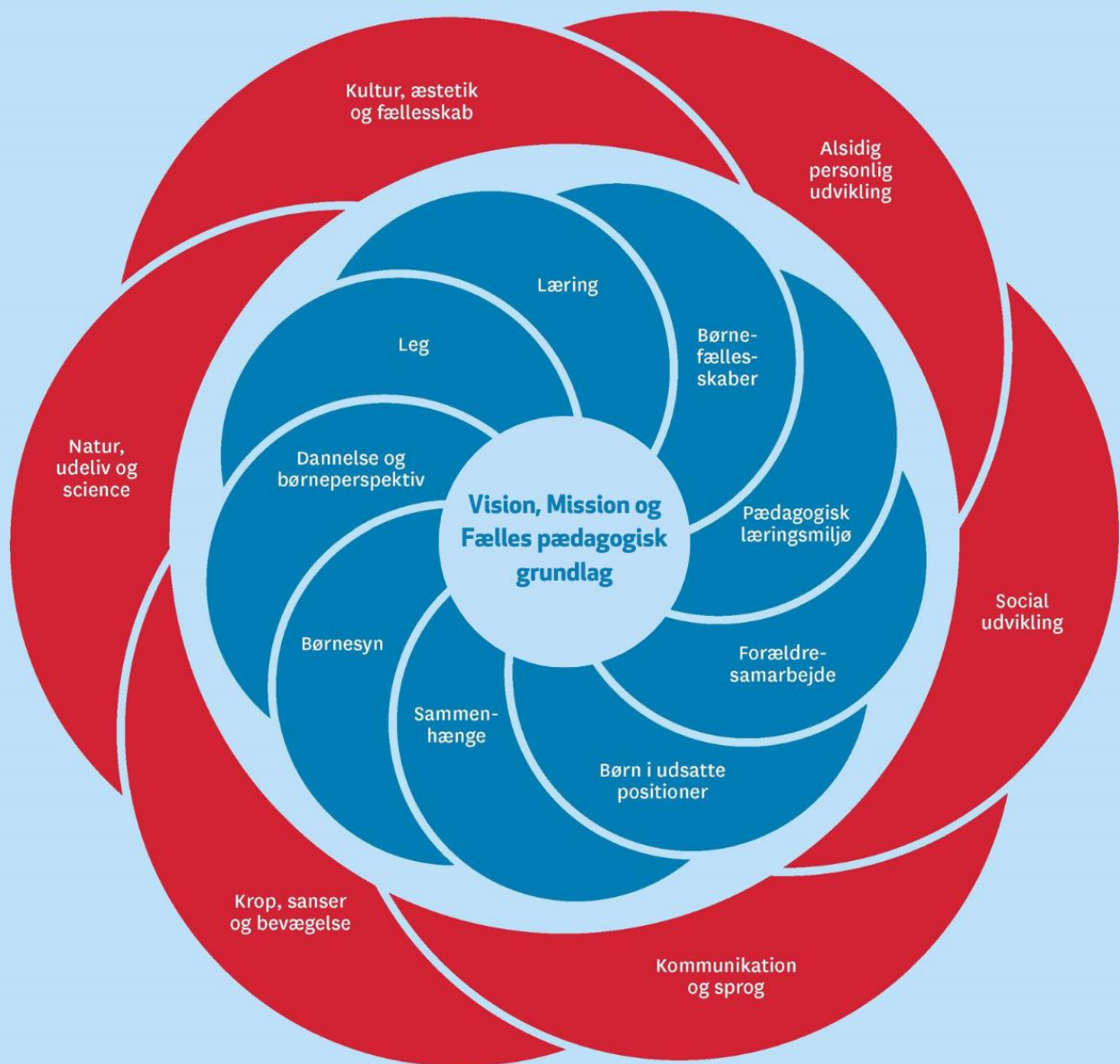

Pædagogisk læreplan for

Vesterlunden Nordlyset

2024 - 2026

Indhold

Den lovgivningsmæssige ramme	2
Svendborg Kommunes dagtilbud	2
Dagtilbuddet Vesterlunden	3
Børnehuset Nordlyset	4
Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	4
Pædagogisk læringsmiljø	7
Samarbejde med forældre om børns læring	9
Børn i udsatte positioner	12
Sammenhæng til børnehaveklassen	12
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan	15
Inddragelse af lokalsamfundet	15
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	16
De seks læreplanstemaer	18
Alsidig personlig udvikling	18
Kommunikation og sprog	21
Krop, sanser og bevægelse	23
Natur, udeliv og science	25
Kultur, æstetik og fællesskab	26
Evalueringskultur	28

Den lovgivningsmæssige ramme

Den lovgivningsmæssige ramme for arbejdet med den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og Børne- og socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, 2018](#). Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag fra ministeriets publikation.

Svendborg Kommunes dagtilbud

Børne-, Unge- og Uddannelsesudvalget og Kommunalbestyrelsen har i 2024 vedtaget en ny børne- og ungepolitik. Politikken indeholder et fælles børne- og ungesyn og et værdisæt, som er retningsgivende for de voksne omkring børn og unge: Anerkendelse, indflydelse, positive forventninger og nysgerrighed.

På dagtilbudsområdet er "Vision, Mission og Fælles Pædagogisk grundlag" med til at omsætte den nye børne- og ungepolitik, og indeholder den fælles klangbund:

"Her kan børn skabe sig" skaber stof til eftertanke og lægger op til dialog.

"En barndom i bevægelse" er et centralt begreb i visionen, og rummer flere betydninger. For det første at barndommen ses som en enestående tid i ethvert menneskes liv og at barndommen har en særlig værdi i sig selv. For det andet at bevægelse både forstås fysisk, følelsesmæssigt og sanseligt.

I 2024 er der på dagtilbudsområdet igangsat "Fælles faglig retning" for at styrke arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer med deltagelsesmuligheder for alle børn.

Dagtilbuddet Vesterlunden

Vesterlunden

Er et dagtilbud bestående af 7 børnehuse: Nordenvinden, Nordlyset, Skovlinden, Ryttergården, Kildebækken, Kernehuset og Wandallsgården, vores børnehuse er beliggende i Nordre og Vestre bydel.

De 6 af børnehusene har vuggestue- og børnehavegrupper, Wandallsgården er vuggestue. Skovlinden og Kernehuset har resursepladser til børn, der har brug for noget ekstra.

Kendetegnende for Vesterlundens børnehuse er, at mange af dem ligger tæt op ad skov og grønne områder; og flere også tæt på strand/vand. Det betyder, at vi gør stor brug af naturen både inden- og uden for børnehusets område. Alle børnehusene har ladcykler, som ofte cykler rundt med børnene i nærområdet.

Vores børn går videre til op til 10 forskellige skoler hvert år, og i forhold til ForårsSFO er vores to distriktsskoler Vestre skole og Rantzausminde skole.

Hvert børnehus har en Pædagogisk teamleder, der har den daglige ledelse i børnehuset og som samarbejder i et lederteam om hele Vesterlunden og med en fælles Dagtilbudsleder.

Forældrebestyrelsen i Vesterlunden består af en forældrerepræsentant fra hvert børnehus, som sammen arbejder for børnenes bedste, arbejder med budget og principper og er i dialog med politikerne i Børne- og Ungeudvalget. Forældrebestyrelsen arbejder også med principper i forhold til den nye Styrkede pædagogiske læreplan, f.eks. arbejdet med overgange i børns liv og samarbejde om børns læring m.v.

I dagtilbud Vesterlunden arbejder vi ud fra den fælles ambition for børneområdet, som er besluttet i Børne- og Ungeudvalget: "Vision, mission og fælles pædagogisk grundlag", https://www.svendborg.dk/sites/default/files/PDF/vision_mission_og_faelles_paedagogisk_grundlag_-_okt_2020.pdf som understøtter arbejdet med den Styrkede pædagogiske læreplan.

Vi håber, at læsningen kan give jer et billede af, hvordan hverdagen er i Vesterlundens børnehuse.

På vegne af Vesterlunden

Vesterlundens lederteam

Nikolaj Uhrenholdt, dagtilbudsleder.

Børnehuset Nordlyset

Nordlyset er et integreret børnehus med 2 vuggestuegrupper og 3 børnehavegrupper. Nordlyset er kendetegnet ved at være et dagtilbud med høj faglig kvalitet, der spænder over både almenpædagogisk og specialpædagogiske tiltag, kulturel og sproglig indsats, samt en fantastisk matrikel der er eventyrlig både inde og ude.

Nordlyset er et fagligt velfunderet hus, med et godt mix af kulturelle værdier, sociale baggrunde og gode fysiske muligheder både inde og ude. Huset er kendt for at kunne rumme og håndtere mange forskellige behov, med en forståelse af, at for at sikre børns hverdag med høj kvalitet, skal det pædagogiske personale agere professionelt og være rollemodeller der formår at differentiere den pædagogiske indsats.

Nordlysets fundament for dannelse hviler på 4 vigtige faktorer: omsorg, relationer, fællesskab og spændende aktiviteter. Disse faktorer er børns træningsbane i hverdagen sammen med både børn og voksne. I Nordlyset vægtes forældreansvar som en del af det bærende fundament i børns liv, og derfor er der forældresamtaler hvert år, med udgangspunkt i vækst-modellen.

Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

De fem elementer fra det pædagogiske grundlag:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

FORDYBELSE
& RO

PLASKE
& SANSE

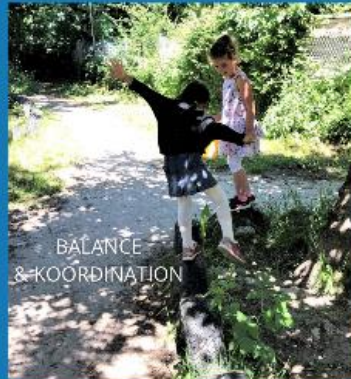
OPDAGE
& SE

SKABER
& FORMER

ERØBRER
& UDFORDRER

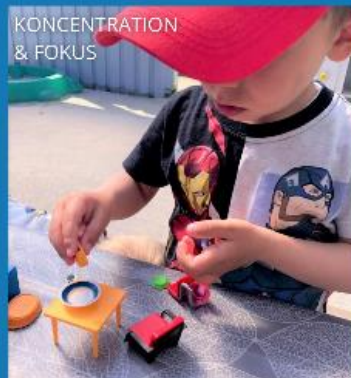
BALANCE
& KOORDINATION

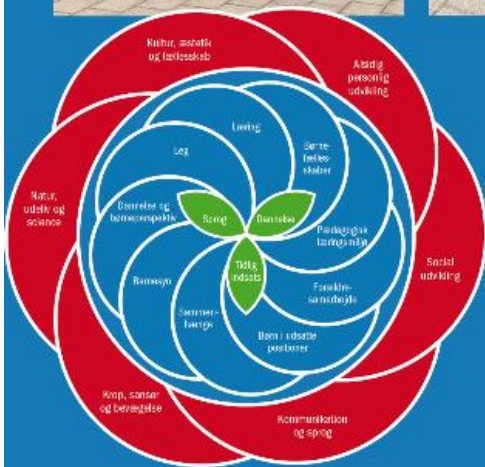
BEVÆGELSE
& SAMARBEJDE

REGLER
& HENSYN

KONCENTRATION
& FOKUS

NORDLYSET
**LEGENDE LÆRING
& LÆRERIG LEG**

Som barn i Vesterlunden og i Svendborg Kommune møder alle børn voksne der arbejder ud fra Kommunens Børn og unge politik samt Dagtilbuddets Mission vision og pædagogisk arbejdsgrundlag.

Se hele Svendborg Kommunes børne- og ungepolitik:

<https://www.svendborg.dk/sites/default/files/PDF/boerne- og ungepolitik - faelles afsaet - faelles fremtid endelig.pdf>

Se Vores Mission, Vision og pædagogiske arbejdsgrundlag i kommunale og selvejende dagtilbud.

Heri er der uddrag fra publikationen Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold (Børne- og undervisningsministeriet 2018) om dannelse og børneperspektiv, leg, læring og børnefællesskaber:

https://www.svendborg.dk/sites/default/files/PDF/vision_mission og faelles paedagogisk grundlag - okt 2020.pdf

Nedenstående uddrag er taget fra børne- og ungepolitikken og Mission, vision og pædagogisk arbejdsgrundlag og skrevet ind i dette afsnit.

Dannelse og børneperspektiv: *Børn skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur.*

Det viser vi ved at møde børn respektfuldt, lyttende og inddragende i hverdagen på en anerkendende og omsorgsfuld måde. Vi har en tro på at alle børn gør det, så godt de kan. Børnene møder voksne der er nysgerrige og tager sig tid til at lytte og hjælpe.

Leg: *Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af hverdagen i dagtilbud. Legen er også grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, sprog, sociale kompetencer og selvværd.*

Legen styrker vi ved at skabe gode læringsmiljøer og struktur for legen, hvor barnet har mulighed for fordybelse og kreativitet i legen. De gode legemiljøer i dagtilbuddet er tydelige og fleksible. Vi møder børnene i øjenhøjde og positionerer os ved at være foran, ved siden af, eller bagved i legen med særligt fokus på balancen mellem børne- og vokseninitieret leg. Vi er aktiv deltagende i at skabe alsidige legemuligheder for børnene, som er med til at fremme barnets fantasi, kreativitet, virkelyst og nysgerrighed.

Læring: *Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at bliver udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.*

Børnene møder voksne der skaber pædagogiske læringsmiljøer som er inspirerende og hvor der er deltagelsesmuligheder for alle børn uanset udviklingsniveau. Vi møder børnene i øjenhøjde, er foran, ved siden af og bagved. Vi har positive forventninger til børnene og understøtter deres tro på

egne evner. Det gør vi ved at skabe den tryghed og give den tid barnet har behov for i de pædagogiske læringsmiljøer, så de har mod til at udfordre sig selv og turde træde ind i nye øvebaner.

Børnefællesskaber: *Det er de pædagogiske medarbejdere og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og blive respekteret og lyttet til.*

Vi fremmer og skaber balance i børnefællesskabet ved at understøtte børnene i deres relationer til hinanden. Dette ved at støtte børnene i troen, evnen og oplevelsen af at være en del af et mindre og større fællesskab. Ved at sætte ord på følelser, hensigter og oplevelser i relationer børnene i mellem. Vi skaber og deltager aktivt i leg og aktiviteter, der styrker barnets evne til at indgå i samspil med hinanden.

Pædagogisk læringsmiljø

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Vuggestuen:

I vuggestuegrupperne struktureres dagen, så der er lagt vægt på:

- Tilknytning børn og voksne imellem, samt børn og børn imellem, da vi ved, at det er i de tætte relationer, barnet udvikler sig. Vi ved, at tryghed er en forudsætning for trivsel og udvikling. Derfor prioriterer vi tilknytningsarbejdet højt ved modtagelse af nye børn og i hele vores tilgang til barnet. Det betyder blandt andet, at vi har øje for at understøtte barnet med ord, kropssprog og mimik, når barnet bevæger sig væk fra den voksne for at udforske omverdenen. På den måde hjælpes barnet til en erfaring af, at det er trygt og udviklende at gå på opdagelse. Det indebærer også, at vi er barnets trygge havn, hvor det kan finde ro og

lade nervesystemet op ved at sidde på skød, når barnet har behov for det eller ved at finde trøst og stabilitet i den voksnes rolige stemme og åndedrag.

- Forudsigelighed så der er en ramme om dagen og børnene ved, hvad der skal ske. Når barnet er tryk gennem en forudsigelig ramme og den tætte relation, kan det bevæge sig ud i verden og udforske denne. Det betyder at der er faste rutiner, som barnet genkender og kan bruge som en markør for, hvad der forventes af barnet. Det kan for eksempel være at madpakker deles ud på samme måde hver dag. Eller at der synges den samme sang til samling hver dag i en længere periode. Det er også at de voksne er anerkendende og varme i deres måde at møde barnet på i alle situationer. Børnene kan regne med en afstemt tilgang fra de voksne omsorgspersoner, hvor barnets initiativer ses og mødes.
- Bevægelse - vores vision er at give børnene mulighed for en barndom i bevægelse, hvor bevægelse har flere betydninger. Bevægelse er det at mærke og udtrykke følelsesmæssig bevægelse. Vi spejler barnets følelser, så de gøres kendte for barnet. Bevægelse er et udtryk for barnets udvikling. Vi har øje for og understøtter alle børns tegn på udvikling, fx når vi begejstres med barnet over at det nu selv mestrer noget nyt. Bevægelse er også at i vuggestuen kan barnet udfolde sig fysisk. Der er plads til at krybe, kravle, gå og løbe. Børn lærer gennem kroppen.
- Kommunikation da vuggestuebarnet er afhængig af at blive set, hørt og forstået og gennem spejling selv udvikle evnen til at kommunikere fra nonverbalt til verbalt. Vi sætter ord på for barnet. Vi leger med sprog, læser bøger, rimer, synger, bruger tegn. Gennem hele dagen skabes små læringsfællesskaber, hvor der er ro til sproglig opmærksomhed. Det er ved måltiderne, hvor vi fx sidder i mindre grupper, så pædagogen kan være i dialog med en mindre gruppe børn og skabe dialog børnene imellem. Vi opfanger selv barnets mindste udtryk og responderer på disse, så alle børn oplever at kunne påvirke sin verden.

Ovenstående punkter tænkes ind i såvel planlagte vokseninitierede aktiviteter, børnenes mulighed for egen leg, leg som det pædagogiske personale indgår i, rutinesituationer som borddækning, ble-skift m.m. Dagen er bygget op, så der er en vekselvirkning af disse procesparametre og hvor der tages højde for og gives plads til barnets eget perspektiv og medbestemmelse. I disse skabes pædagogiske læringsmiljøer, som er alsidige og mangfoldige og målrettet det enkelt barn og børnegruppen.

Det er pædagogerne, der har det faglige ansvar for det pædagogiske læringsmiljøes kvalitet i de daglige aktiviteter og samspil og sørger for i samarbejde med pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter for at arbejde i mindre grupper, så hvert enkelt barn er i tæt samspil med få andre børn og få pædagoger/medhjælpere.

Børnehaven:

I børnehavegrupperne struktureres dagen, så der er lagt vægt på:

- Du og jeg sammen om noget. Det er, når barnet er sammen med en eller flere andre om et fælles tredje, at fordybelse kan ske og læring finde sted. Det er både i barn-barn

fællesskaber og i voksen-børn fællesskaber. Vi inviterer til at børnene tager initiativ og har indflydelse på leg og aktivitet.

- Forudsigelighed og spontanitet, så der er en ramme om dagen, som barnet kan finde tryk-
hed i, men samtidig plads til det, der opstår, når børn og voksne er sammen og spontane
idéer får liv. Vi er inspirerede af Nest – fællesskabende pædagogik, hvor vi benytter visuelle
støttesystemer af forskellig art til at vise, hvad børnene kan forvente og hvad der forventes
af dem. Det kan fx være billeder på spisepladser, dagstavle, tydelige legezoner.
- Bevægelse - vores vision er at give børnene mulighed for en barndom i bevægelse, hvor
bevægelse har flere betydninger. Bevægelse er det at mærke og udtrykke følelsesmæssig
bevægelse. Vi spejler barnets følelser, så de gøres kendte for barnet. Bevægelse er et ud-
tryk for barnets udvikling. Vi har øje for og understøtter alle børns tegn på udvikling, fx når
vi begejstres med barnet over at det nu selv mestrer noget nyt. Bevægelse er også at bar-
net kan udfolde sig fysisk. Der er plads til at gå og løbe, danse og springe, liste og hvile.
Børn lærer gennem kroppen.
- Kommunikation, da børnehavebarnet fortsat er i gang med at forstå og blive forstået gen-
nem nonverbal og verbal kommunikation. Gennem sproget udtrykker barnet sin mening og
kan derved præge leg og aktiviteter. Vi arbejder i nogle børnehuse med Sprogklar og med
Dialogisk læsning og i alle huse læses bøger, leges med rim og remser, synges, vrøvles,
samtales.

Ovenstående punkter tænkes ind i en vekselvirkning mellem planlagte vokseninitierede aktiviteter, børnenes mulighed for egen leg, leg som det pædagogiske personale indgår i, rutinesituationer som borddækning, bleskift m.m. Dagen er bygget op, så der er en vekselvirkning af disse proces-
parametre og hvor der tages højde for og gives plads til barnets eget perspektiv og medbestem-
melse.

I disse skabes pædagogiske læringsmiljøer, som er alsidige og mangfoldige og målrettet det en-
kelte barn og børnegruppen.

Det er pædagogerne, der har det faglige ansvar for det pædagogiske læringsmiljøes kvalitet i de
daglige aktiviteter og samspil og sørger i samarbejde med pædagogmedhjælpere og pædagogiske
assistenter for at arbejde i mindre grupper, så hvert enkelt barn er i tæt samspil med få andre børn
og få pædagoger/medhjælpere.

Samarbejde med forældre om børns læring

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet
samarbejder med forældrene om børns læring.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I den nye børne- og ungepolitik fra Svendborg Kommune er der en forventning til samarbejdet med forældrene der lyder således:

Værdierne afspejler sig også i mødet med forældrene og med familierne i sin helhed. På samme måde håber vi på, at forældrene, og det øvrige netværk omkring børn og unge, vil tage værdierne til sig i mødet med både egne og andres børn.

Vores udgangspunkt er, at forældre har ansvaret for deres egne børn samtidig med, at vi møder dem med positive forventninger om, at de også tager medansvar for de fællesskaber, som børn og unge er en del af. Vi anerkender til fulde forældrene og det nære netværk som de primære omsorgspersoner i børns og unges liv. Derfor inddrager vi dem i de beslutninger om børn og unge, hvor dagtilbud, skoler og Svendborg Kommune spiller en rolle.

De fire værdier i Svendborg Kommunes børne- og ungepolitik er:

- Anerkendelse
- Indflydelse
- Positive forventninger
- Nysgerrighed.

Vesterlundens forældrebestyrelse har gennem årene arbejdet dels med principper for overgange i børns liv og dels med princip for samarbejde med forældre om børns læring:

Forældrebestyrelsen opfordrer til, at forældre og personale løbende deler viden og erfaringer om barnets trivsel, udvikling og læring – og har et fælles ansvar i forhold til at invitere hinanden til at inspirere og samarbejde på forskellige måder.

Forældrebestyrelsen ønsker at bakke op om, at alle føler sig velkomne og som en del af fællesskabet. Vi ved, at det har betydning, hvordan vi forældre taler og handler, og vi har et stort ansvar i, at den gode kommunikation starter ved os.

Vi opfordrer derfor til, at alle forældre er opmærksomme på at invitere børn og voksne ind i fællesskabet. Dette kan f.eks. gøres ved at:

- Forældre byder nye forældre og børn velkomne ved at hilse på og præsenterer sig.
- Altid tale pænt om andre børn og forældre, og forsøge at nuancere/forstå andre og tale med barnet hjemme om dette.

- Forældre støtter op om, at børnene leger bredt og med mange forskellige, f.eks. ved at invitere forskellige børn med hjem på legeaftaler.
- Forældre viser en naturlig interesse for børnenes legerelationer og venner. Det har betydning, at vi ved, hvem børnene leger med og at vi kan børn og forældres navne.
- Forældre kan deltage i fælles arrangementer, og følge med i informationer og billeder via AULA. Der er nyhedsbreve omkring årets gang og særlige tematiserede aktiviteter.

Den daglige kontakt har en stor værdi i hverdagen, hvor personalet møder forældrene som en ressource, og opbygger en tillidsfuld relation. I den daglige kontakt er der små hverdagsfortællinger, og der gives vejledning i alt fra madpakkeindhold til grænsesætning.

Opstår der tvivl, eller er der brug for afklaring af behov og forventninger, planlægges en struktureret vækstsamtale, som beskrevet nedenfor.

Der er også mulighed for indflydelse og inddragelse via forældrebestyrelsesarbejdet, hvor forældre har direkte adgang til politikker, principper og værdier i institutionen.

Vuggestuen:

Der er stor opmærksomhed på overgangen mellem vuggestue og børnehave. Nogle gange vil der være overlevering mellem personalet i børnehuset. Andre gange vil forældre blive inviteret til at deltage i overleveringsmødet.

Børnehaven:

For de børn, der er i FOKUS, er der flere forældresamtaler. (Se afsnit vedr. Børn i udsatte positioner).

Overgange:

Der skal foregå overlevering mellem vuggestue og børnehave senest 1 måned før barnet fylder 3 år. Dette overleveringsmøde kan forældrene også deltage i.

Der skal foregå overlevering mellem børnehave og skole for børn i FOKUS eller udsat position senest 1 måned før start i forårs-SFO.

For at sikre kvalitative samtaler, tager vi udgangspunkt i Vækstmodellen.

En dagsorden på mødet med forældrene kan se således ud:

- Hvordan tænker I det går, hvad går godt?
- Beskriv barnets generelle trivsel.
- Hvad er barnet god til? Hvor er barnet udfordret?
- I dialogen afsøges muligheder for handling. Der kan inddrages eksterne samarbejdspartnere til den videre proces.
- Indgå aftaler for indsats og handling.
- Evaluer samtalen med forældrene, det bedste ved samtalen.

I Vesterlunden arbejdes der ud fra et perspektiv der handler om forældrenes ressourcer og kompetencer. Personalet møder forældrene med nysgerrighed igennem en åben, gensidig og anerkennende dialog, for at sikre tryk og tillid i relationen til forældrene.

Børn i udsatte positioner

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26.

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Svendborg Kommunes kommunale og selvejende dagtilbud er FOKUS betegnelsen for trivselsvurderinger af alle 0-6årige børn, som foretages af de pædagogiske medarbejdere. Når alle børn systematisk bliver trivselsvurderet, får vi øje på, hvis et barn er i begyndende mistriksel. Dette giver os mulighed for tidligere at give børn den nødvendige og mest hensigtsmæssige indsats i et tæt samarbejde med forældrene.

Kernen i vores arbejde med børn i udsatte positioner:

- Vi sætter tidligt ind, når der er ubalance i trivslen og arbejder i zonen for nærmeste udvikling.
  - Forældre er barnets vigtigste ressource, som vi aktivt samarbejder med.
  - Når det er nødvendigt for barnets trivsel og læring udvider vi samarbejdet med tale/høre konsulent, sundhedsplejerske, psykolog og socialrådgiver.
  - Vi justerer det pædagogiske læringsmiljø efter det enkelte barn og den konkrete børnegruppe.
  - Vi arbejder ofte i mindre børnegrupper for at skabe trygge, pædagogiske og mangfoldige læringsmiljøer.
-

Sammenhæng til børnehaveklassen

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

I Svendborg Kommune begynder de kommende skolebørn i forårssfo 1. april. Børnehaven og skolen arbejder tæt sammen om at børnene får en god overgang til forårsSFO og efterfølgende bro til skolen. ForårsSFO arbejder videre med temaerne i den styrkede pædagogiske læreplan.

Børnehaven:

Strukturen for Vesterlundens ældste børn ser forskelligt ud. I nogle huse er der mange kommende forårsSFO børn og derfor kan man være sammen på en stue, andre huse har en anden struktur.

Her vil der bruges dage, hvor børnene mødes på tværs af stuerne.

Som område inspirerer vi hinanden til hvordan vi kan udvikle og forny vores måder at arbejde med kommende forårsSFO børn på.

Den 1. april, sender vi en gruppe børn i forårsSFO. Vi begynder derefter at have fokus på gruppen af kommende forårsSFO børn. For at styrke overgangen fra børnehaven til forårsSFO begynder vi at skabe nye læringsfælles-skaber for vores kommende forårsSFO børn.

Med udgangspunkt i at børn udvikler sig i forskelligt og har brug for differencerede læringsmiljøer planlægger vi dage for kommende forårsSFO børn hvor vi tilgodeser udvikling og behov.

Vi har fokus på leg. Legen betyder rigtig meget i børnenes udvikling. De lader sig inspirere, lærer at forhandle, at sige pyt og mærke fællesskabet og glæden ved at være sammen med sine kammerater. Legen er med til at skabe sunde fællesskaber.

Børnene har glæde af at være sammen med jævnaldrende, men også med yngre børn, hvor de som de ældste kan vise vej og udvikle mestring. Har vi børn, som har brug for særlige strukturer, hvor de er i mindre grupper, justerer vi og lader nogle børn få ekstra tid med yngre børn. Vi ser at børn vokser af at kunne mestre. Ved at kunne mestre giver det mod og nysgerrighed til at prøve nyt.

Vi styrker børnene i deres nysgerrighed – vi præsenterer dem for nye lege, og vi øger børnenes lyst til at prøve nyt, når vi leger med ord, bogstaver og præsenterer børnene for kreative udtryksformer og temaer.

Vi har fokus på det sproglige, vi øver børnene i at kunne fortælle, lytte og kunne begå sig med de andre børn sprogligt i legen.

Vi styrker børnene i at kunne udtrykke og udsætte egne behov. Når vi f.eks. holder samling, øger vi børnenes opmærksomhed på hinanden. Vi har mulighed for at læse bøger, vi synger og øver os i at kunne modtage kollektive beskeder. I f.eks. samlinger, overgange, lege og aktiviteter har vi en øget opmærksomhed på hvordan vi styrke børnenes kommunikative strategier. Hvordan løser de små opgaver med hinanden? Og vi støtter dem sprogligt, hvis der f.eks. skal løses uenigheder og forhandlinger.

Vi har en opmærksomhed på at lave aktiviteter og læringsmiljøer, hvor vi øver børnene i at mestre deres impulser. I turtagning, rollelege, spil og regellege øver de og vi hjælper dem på vej.

Vi har sammen med forældrene fokus på at støtte det enkelte barn, så barnet på bedste måde kan bevæge sig fra børnehave til forårsSFO. Sammen har vi fokus på hvordan vi støtter barnet i at kunne mestre flere ting. Fokus på selvhjulpenhed er vigtig, og små justeringer som at kunne bære sin egen madpakke og hjælpe sin sidekammerat øger selvværd og selvtillid.

Når vi sender personale med i forårsSFO, bliver vi som personale mere klar og nysgerrige på hvad vi kan justere og have fokus på. Hvordan styrker vi vores børn i at øve legen med forskellige børn og hjælper dem på vej i det som kan være svært. Og vi øver selvstændighed og kommunikation. Vi har mulighed for at mødes på tværs af børnehuse. Det giver børnene mulighed for at kunne møde nye kommende kammerater.

Afslutningen på børnenes børnehaveliv er vigtig. Vi tilrettelægger og planlægger en særlig afsked for børnene og deres forældre. Børnene får et særligt diplom/bevis på at de har været en del af vores børnehave og er klar til nye venner og nye udfordringer. Den særlige dag kan også være en dag hvor børnene har øvet en sang, cirkus eller lign som der optrædes med.

Eksempler på, hvad gruppen har lavet af aktiviteter:

- I dag er vi på værkstedet – vi har taget vores kasse med store træbogstaver med. Nogle børn kender bogstaverne, vi hjælper hinanden med at finde de bogstaver der er i børnenes navne. Børnene maler deres eget forbogstav
- Vi eksperimenterer med farver og materialer. - Vi giver børnene mulighed for at vise og fortælle hvad de er optaget af og vi kan sammen planlægge nogle spændende forløbe, hvor det er børnene som viser vejen.
- De kommende forårsSFO børn er meget optaget af vilde dyr - Vi laver et tema omkring vilde dyr – vi skal sammen finde alle de vilde dyr. Vi eksperimenterer med materialer så vi selv kan fremstille vilde dyr. Vi øver os i fordybelsen og vedholdenhed.
- Vi tilrettelægger temaer, hvor børnene er med til at inspirerer og fortælle hvad de syntes er spændende.
- Vi har sørøvertema, hvor vi laver hele vores legeplads om til sørøverskibe. Vi bruger vores kreativitet og laver skattekister. Legen er som udgangspunkt det vigtigste og børnene slutter temaet af skattejagt og besøg ved åen, hvor der findes guld.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29.

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Vesterlunden arbejder vi med inddragelsen af lokalmiljøet på mange forskellige måder og det kan være forskelligt fra børnehus til børnehus. Fælles for alle børnehuse i Vesterlunden er, at vi ligger i skønne naturomgivelser, hvor vi har både skoven, stranden og havet tæt på. Nærmiljøet ses som en naturlig og vigtig udvidelse af vores pædagogiske læringsmiljøer, som vi gør brug af i planlægningen af ture, aktiviteter og spontane tiltag.

Eksempler på udvidelse af læringsmiljøet med besøg i lokalsamfundet;

- Det lokale bibliotek på flere forskellige måder. Nogle børnehuse har børnebibliotek i børnehuset. Andre låner bøger hjem til børnehuset. Vi bruger også deres kulturtilbud i form af teater, højtlesning og musik.
- Lokale museer som f.eks. Naturama.
- Genbrugsstationen samt vand og affaldsstationen.
- Det lokale idrætscenter, hvor vi springer i skumgrave, klatre på klatrevægge og bliver motorisk udfordret.
- Svømmehallen.
- Vi besøger naturdestinationer og inddrager både skov og strand i vores hverdag.
- Til jul laver vi aftaler med den lokale kirke om krybbespil og gudstjeneste.
- Vi er en del af projekt SVEND, hvor musikskolen besøger vores børnehuse og bringer musikken i spil.
- Vi har mulighed for at lave aftaler med UCL, hvor de studerende kommer ud og laver aktiviteter med grupper af børn.
- Vi har samarbejde med den lokale FGU-skole, hvor enten vi eller de kommer på besøg og laver aktiviteter.

Oplevelser og erfaringer i lokalsamfundet er med til at danne barnet og deres aktive deltagelse bidrager til en dybere læring, der forankres i dem. Det giver dem nogle værdifulde erfaringer i forhold

til natur, idræt, kunst og kultur som de ellers ikke ville have fået hjemme i børnehuse. De får udvidet deres horisont og det skaber gode minder, at tale om både hjemme i hjemmene, men også sammen i børnehuset.

Fortællinger om steder, fortællinger om andre og fortællinger om os selv bringes sammen og er medskabere af en fælles kultur. Børnene er medskabere af fortællingerne og danner erfaringer med nye steder. Det skaber sammenhæng i oplevelser og i en fælles kultur.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30.

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

I Vesterlunden er vi optaget af at inddrage børnenes perspektiver og oplevelser af deres hverdagsliv i børnehuse. Dette ift. at forstå og kvalificere de fysiske, psykiske og æstetiske læringsmiljøer, som vi stiller til rådighed inde som ude. Det betyder, at børnene er med til at vurdere læringsmiljøet, hvor vi ex. spørger dem, hvad og hvor de kan lide at lege, og hvad de kunne ønske sig, el. de kan tage billeder af deres gode legemiljøer inde og ude.

Læringsmiljøer er dynamiske, idet læringsmiljøerne organiseres og tilpasses med basis i det enkelte barns/børnegruppens behov og oplevelser.

Det prioriteres at have mange forskelligartede lege- og læringsmiljøer, så børnene har alsidige og mangfoldige muligheder for at realisere deres individuelle interesser og deres individuelle læringspotentialer i fællesskab med andre.

I de fysiske læringsmiljøer i børnehøjde inde som ude tilstræbes der:

- At indretning og udsmykning signalerer rummets særlige funktion, så anvendelsesmuligheder bliver tydelige for barnet.
- At indretning inviterer til leg, literacy med at læse og skrive aktiviteter, science og eksperimenter, male- og tegneaktiviteter, motorisk og kropslig udfoldelse.

- At indretning inviterer til fysisk udfoldelse og stille aktiviteter, så barnet får mulighed for både stille og vilde lege.
- At indretning inviterer til ro og afgrænsning, og gangzoner indtænkes, så barnet får mulighed for ro til fordybelse i legens indhold og i det sociale samvær omkring legen.
- At indretningen inviterer til selvhjulpethed, så barnet får mulighed for øvebane heri.
- At der er tilgængelige materialer, så barnet inspireres og selv kan gå i gang med aktiviteter og leg.
- At der er systematik og orden, så læringsmiljøer er overskuelige.

Ift. indeklimaet tilstræbes der:

- At der er et passende støjniveau, herunder bevidsthed om, hvad der er "legelarm" og støj, så støjniveau sker i et leje tilpasset aktiviteten og hensyntagen til det omgivende børnemiljø.
- At der er højt hygiejneniveau bl.a. med hyppige håndvask, så smitte mindskes.
- At der er gode lysforhold bl.a. lysindfald i alle rum, justering af lys ift. stemning, aktivitet m.m.
- At lugtskener mindskes via udluftning.

I det psykiske læringsmiljø i børnehøjde tilstræbes der:

- At Svendborg kommunes fælles børnesyn - anerkendelse, -indflydelse, -positive forventninger og nysgerrighed afspejles i omgangstonen og samværsformer i alle børnehusene. Dette kommer bl.a. til udtryk i måden vi taler til og med hinanden, i måden vi er sammen på og tager hensyn til hinanden og i måden vi løser konflikter.
- At varme og empatiske relationer afspejler sig i samspillet børn og voksne imellem, hvilket bl.a. kan komme til udtryk i en afleveringsstunder, hvor barnet er ked af det. Her anerkender den voksne barnets savn med beroligende stemme, trøst og sætter ord på evt. savn og afsked til forældrene.
- At sunde, stærke og venskabelige relationer ses børnene imellem, hvilke bl.a. kan komme til udtryk ved "du og jeg, sammen om noget", hvor barnet er og leger sammen med en eller flere om et fælles tredje.

I det æstetiske læringsmiljø i børnehøjde tilstræbes der:

- At indretning er inspirerende, sanselig og udfordrende.
- At indretning inviterer til og giver gode muligheder for samvær, leg og mangfoldige former for skabende virksomhed.
- At indretning er med dæmpede farvevalg på vægge og gulv, så de mange synsstimuli dæmpes.
- At børnenes kreationer værdsættes og der kæres om ophæng heraf.

De seks læreplanstemaer

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

De seks pædagogiske læreplanstemaer er i den pædagogiske praksis i samspil med hinanden.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32.

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder.

Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling inden for disse to mål?

Vi giver plads til børns forskellighed. Dette viser sig ved, at børn kan deltage på hver sin præmis.

Primære fokusord i forhold til alsidig personlig udvikling:

1. Tryghed
2. Fællesskab
3. Barnets interesser og lege

Børn oplever opbakning og støtte til at udfordre sig selv i forskellige lege. De voksne er optaget af at spejle børnenes følelser ved at møde både deres begejstring og usikkerhed, når de prøver noget nyt, spændende og udfordrende.

Vuggestuen:

I Nordlyset har vi fokus på hvert enkelt barn og dets forståelse af sig selv og egne evner. Vi arbejder med udgangspunkt i tryghed, anerkendelse og små sikre succeser. Vi sætter ord på børns følelser, og hjælper dem med en forståelse af egne følelser via spejling og kropssprog. Vi udfordrer børnene både som individer og som en del af et fællesskab. Her er der plads til at prøve sig selv af, og blive inspireret af andre børn og voksne. Dette gøres f.eks. ved kreative aktiviteter, hvor hver tegning er unik. Gennem fysisk aktivitet, såsom cykellege, hvor barnets egne ideer bliver sat i spil i forhold til legen med andre børn. Samtidig får barnet indsigt i sociale spilleregler f.eks. ved at vente på tur og tage hensyn.

Børnehaven:

Vi udfordrer børnene ud fra et læringsperspektiv, og giver børn mange forskellige oplevelser. Her får børnene mulighed for at øve sig i at håndtere, det de ikke kender, og øve sig i at turde prøve. Vi støtter børnene til at turde og opmuntrer dem til at prøve igen. Vi arbejder med udgangspunkt i anerkendelse, og sætter ord på børns følelser. Vi italesætter det børnene gør for at give dem en forståelse af hvem de er, ved at beskrive hvad de kan, hvad de føler, og være nysgerrige på hvilke tanker de har; vi tænker højt sammen. Vi har et læringsmiljø omkring børns personlige udvikling, der differentieres ud fra alder, interesser, evner osv. Vi er optaget af at børn oplever sig selv som individ, via selvstændighed og selvhjulpethed, ud fra deres alderstrin.

Social udvikling

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling inden for disse to mål?

Vi har stort fokus på at børn deltager i aktiviteter i små grupper som udgangspunkt. Der er forventninger til at børn deltager aktivt og opmærksomt i aktiviteter og i lege med og omkring andre børn. Dette er f.eks. når to voksne tager 6 børn med på en gåtur i skoven for at opleve træer og blade. Her er en ro og et nærvær både barn til barn og voksen til barn. Her får børn mulighed for at opleve en god relation i en rar stund. Nordlyset har øget fokus på samarbejdet med forældrene, for at understøtte børns sociale læring og udvikling. Derfor tilbydes én årlig forældresamtale, som et supplement til de daglige garderobesnakke. Vi ser forskellighed som en ressource der giver synergi.

Forskellighed giver grobund for børns generelle dannelse og rummelighed. Der arbejdes ud fra forståelsen om tilpasning og justering, for at tilgodese barnets nærmeste udviklingszone. De voksne skal som rollemodeller, vise glæde, begejstring og engagement for at få følgeskab af børnene. De voksne skal udstråle pædagogisk nærvær, og anerkende børnene samt vise glæde ved samværet med børnene.

Primære fokusord i forhold til social udvikling:

1. Empati
2. Relationer/venskaber
3. Dannelse

Vuggestuen:

Vi møder og udfordrer børn med en differentieret tilgang. Vi giver plads til at børn deltager i aktiviteter på deres egen unikke måde. Vi har fokus på, at alle børn har mindst én god relation til et andet barn, og/eller til en voksen. Børnene sættes i situationer, der kræver at de har opmærksomheden rettet på hinanden, så kendskabet til hinanden øges. Der er forskel på krav og forventninger til de forskellige alderstrin i vuggestuen. De små får lov til at være ved siden af eller kravle rundt om aktiviteten, imens de "store" skal øve sig på at være vedholdende og deltage i så meget af aktiviteten som muligt. De voksnes ansvar er at være livlige og sprede god energi, der understøtter både de stille og de vilde børn i forskellige sammenhænge.

Børnehaven:

Vi har særligt fokus på de børn, der går forrest og har stærke sociale kompetencer, det kaldes stilladsering. Dette for at understøtte de børn, der har brug for at blive hjulpet ind i legen med et eller flere børn. De socialt kompetente har både evner og resurser til at være guide, træner og

rollemodel, som de andre kan øve sig hos og spejle sig i. Børnemiljøet understøttes af voksne der positionerer sig hensigtsmæssigt i forhold til hvad børn og situation kræver. Nogle gange er børn sprængfyldt med gode idéer og den voksne skal blot være i baggrunden for at understøtte og være nysgerrig engang i mellem. Nogle gange skal den voksne være ved siden af for at deltage i legen så den holdes i gang i længere tid.

Når børn ikke helt ved, hvad de skal lave eller hvem de skal lege sammen med, så er det de voksnes opgave at gå foran, som inspirator og fyrtårn. Dette for at sikre læring i socialt samspil og indføring i nye lege. Børn skal præsenteres for mange forskellige måder at være sammen på, således deres dannelse præger dem til at kunne indgå i større fællesskaber på egen hånd. Der er en opmærksomhed på hvordan man er en god ven, og børnene inddrages i hvad de tænker der gør en til en god ven.

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale.

Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog inden for disse to mål?

I Nordlyset er der særlige indsats og fokus på arbejdet med sprogtiltagelse og kommunikativ færdighed. Dette stiller helt særlige krav til det pædagogiske personale, der både skal være

tydelige i tale, kropssprog og ansigtsmimik. Der er gennemført lokal uddannelse i Sprogklar, som alle medarbejdere gør brug af. Der er stor forskel på niveauet for sproglige og kommunikative kompetencer mellem børnene i Nordlyset, hvilket indebærer vi har et meget tæt samarbejde med en kompetencepædagog med speciale i dansk som andetsprog(dsa), der har ekspertviden omkring børn med flere sprog. Vi har samtidigt et meget tæt samarbejde med kommunens logopæd, således sikrer vi, at indsatsen er den rette i forhold til børnegruppen, personalegruppen og forældregruppen. Der er et helt særligt krav til medarbejderne om at have et tydeligt kropssprog og ansigtsmimik i vuggestuen. I børnehaven er der tillige et krav om at tale tydeligt, så børnene dagligt trænes i at høre sætningsopbygning og et bredt nuanceret ordforråd.

Primære fokusord i forhold til kommunikation og sprog:

1. Interaktioner/samtale
2. Sprogforståelse
3. Rollemodeller

Vuggestue

Det sproglige læringsmiljø i vuggestuen præges af en bevidsthed om babysprog og småbørnsprog, med fokus på navneord. Medarbejderne har fokus på ansigtsmimik, kropssprog og tydelig udtale. Børn skal høre ordene gentaget mange gange i hverdagsituationer. Vi leger med ord, imens vi har bleskift, tager tøj på, når vi leger tumlelege og går en tur på legepladsen. Der synges sange dagligt, hvor børnene lærer og genkender de klassiske børnesange. Der læses korte bøger, og snakkes om rim og remser, for at præsentere børn for sprogytme og udvidet ordforråd. Vi understøtter sproglige aktiviteter med fagter, og for de mindste understøtter vi med babytegn. Medarbejderne anerkender børnene. Anerkendelse sikrer børnene den tryghed, der skal til for at udvikle gode kommunikative færdigheder, også i sociale sammenhænge. Det er i de små hverdagsituationer sprogtilegnelsen sker. Forældrene inddrages via AULA og informationstavle, og opfordres således til at understøtte børns sprogtilegnelse ved at synge de samme sange hjemme, læse bøger og snakke med børnene om deres hverdag i vuggestuen. Til samling bruger vi kufferter med billeder af aktiviteterne der skal foregå til samling. Børnene skiftes til at åbne kufferten og vælge en aktivitet. Selve aktiviteten understøttes af konkrete. Et eksempel: Synges sangen "Bjørnen sover", inddrages en bamsebjørn/bjørnefigur fra kufferten i aktiviteten. Nordlyset er biblioteksørnehave, hvor det er muligt at låne biblioteksbøger i børnehaven.

Børnehave

Det sproglige læringsmiljø i børnehaven har især fokus på kommunikation, hvor vi sætter ord på tanker, behov, ideer og følelser. Alt dette kan anvendes i sociale sammenhænge og fællesskaber, og understøtter den langsigtede udvikling omkring livsduelighed, uddannelse og deltagelse i samfundet generelt. Børnene deles, i løbet af dagen, op i små grupper efter alder, sprogligt kompetenceniveau og relationer. Opdelingen sker for at sikre fleste mulige turtagninger i interaktion og samtale om aktiviteten. I små grupper er der fokus på sproglig opmærksomhed. Dette sker via dialogisk læsning, spille spil og samtale om familie, interesser og oplevelser. Der er mulighed for at have et ord i særligt fokus, f.eks. mariehøne. Ordet præsenteres både med fortælling og billede, derefter synges der en sang med ordet, der tegnes tegninger af mariehøns og vi leger lege hvor ordet indgår. Der eksemplificeres i hvilke sammenhænge ordet kan bruges. Mariehøne bruges i forskellige sætninger for at præsentere børnene for gradbøjningen af ord. Vi kalder det at smage på ordet. Billeder med tekst understøtter forskellige ting i hverdagen for at sikre forståelsen af

kategorisering af ord og begreber. Medarbejderne understøtter børnene i deres leg og sætter ord på handlinger og følelser. Børnene bliver præsenteret for forskellige lege og sange, der udfordrer sproget. Dette betyder, at der også leges med sproget og nogle gange bliver der snakket fjolle-sprog, for at gøre sprog til en leg.

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse inden for disse to mål?

Aktive børn i dagtilbud – sundere, gladere og klogere børn! Er igangsat af Svendborg Kommune for at give børnene endnu mere leg, bevægelse og motorisk udvikling. Alle medarbejdere er uddannede i Aktive Børn i dagtilbud og husene og dagplejegrupperne er certificeret til at være GazelleBørnehus eller GazelleDagpleje, som er defineret som et sted, hvor der er særligt fokus på fysisk aktivitet som pædagogisk redskab.

I Nordlyset har vi fantastiske faciliteter, der danner en fin ramme om aktiviteter med fokus på krop, sanser og bevægelse. Vi har en stor og rummelig legeplads med gynger, klatrestativ, sandkasse, cykelbane og store træer. Indenfor har hver vuggestuegruppe eget tumlerum med madrasser, gynger, bolde og plads til store armbevægelser. Vi har en stor sal med plads til alle i børnehuset. Her er der store madrasser, ribber, forskellige puder og klodser til at bygge og tumle med. I forlængelse af legepladsen ligger en multibane som børnehuset har direkte adgang til, her spilles forskellige

boldspil, basketball, fodbold og fælles lege. Multibanen bruges også som ramme til f.eks. Trimdag, hvor alle børn prøver forskellige typer aktiviteter, der udfordrer balance, styrke og koordination.

Primære fokusord i forhold til krop, sanser og bevægelse:

1. Bevægelsesglæde
2. Kropsforståelse og kropsfunktioner
3. Sanselighed, motoriske grundsanser

Vuggestue

I vuggestuen er der fokus på kropslig udfoldelse via forskellige tumlelege, og mange timer på legepladsen med mange typer udfordringer. Børnene får lov til at eksperimentere med sanser og bevægelse både på legepladsen og på f.eks. gåture i skov og nærmiljø. Der planlægges pædagogiske aktiviteter, som stimulerer sanser og kropslig udfoldelse, og der arbejdes så vidt muligt i små grupper. Medarbejderne har en bevidsthed om at gå forrest med engagement for kropslig udfoldelse, der udfordrer både bevægeapparatet og sanser. Vi leger både vilde og stille lege, f.eks. kan en vild leg være at børnene slår kolbøtte efter samling, hinke, løbe og lege fangeleg. En stille leg kan f.eks. være massage med massagebold eller gå balance på kanten af fliserne. I forbindelse med samling leges der ofte en bevægelsesleg. Det kan f.eks. være sangleg hvor der skal hoppes. Ved bleskift og toiletbesøg er der samtale om kroppens dele, det samme gælder for påklædning på vej ud på legepladsen. Vi har stort fokus på selvhjulpenhed hvor børnene bruger deres motorik. Vi har bl.a. skamler til at sidde på når vi spiser, dem øver de sig på at kravle op og ned ad hver dag.

Børnehave

Krop, sanser og bevægelse i børnehaven bygger videre på det fundament børnene har med fra vuggestuen. I børnehaven er der øget fokus på bevægelseslege i gruppesammenhæng, og samtidig er der fokus på vekselvirkning imellem de stille og de vilde lege. Da vi både har en stor og rummelig legeplads og gode rammer indenfor til de vilde lege, har vi en rutine der siger at vi hver dag holder siesta. Alle børn ligger på en måtte og slapper af i 15 minutter og lytter til stille musik. Ud over fokus på kroppen som bevægeapparat, har vi også fokus på børns selvhjulpenhed for derigennem at gøre dem kropsbevidste.

Når vi skal ud at lege er det derfor vigtigt at børnene øver sig på at tage tøj på selv, selv trækker regnbukser ud over støvlerne og selv tager hue og handsker på. Samtidig forventer vi af forældrene, at de lader børnene øve sig i forbindelse med afhentning og aflevering. Øvelsen består i, at børnene selv får lov til at bære deres taske, selv stiller madkassen i køleskabet og selv hænger overtøj på plads i garderoben.

Alt dette understøtter børns kropsforståelse og motoriske træning for ud over at træne de store led; arme og ben, trænes pincetgrebet også f.eks. ved at lyne lynlåsen.

Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder.

Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science inden for disse to mål?

For at imødekomme nysgerrighed og lyst til at udforske naturen kræver det, at vi tager børnene med ud i naturen, og giver dem en forståelse af, hvad naturen har at tilbyde og hvordan man passer på naturen. Ud over det legepladsen ved Nordlyset har at tilbyde, har vi en direkte adgang til eget skovområde lige ved siden af. Skoven er en stor skattekasse af naturguld. Vi tager på længere ture for at opleve marker, søer, åer, strande og de mange forskellige offentlige legepladser Svendborg kommune råder over.

Primære fokusord i forhold til natur, udeliv og science:

1. Nysgerrighed og respekt
2. Årstider
3. Størrelsesforhold

Vuggestue

I vuggestuen bruges Nordlysets elcykler og klapvogne ofte til at komme på langfart og opleve forskellige naturmiljøer. Vi tager på tur i alt slags vejr. På legepladsen finder børnene mariehøns, bænkebidere, snegle, fluer, sommerfugle osv. Disse dyr bliver der pillet ved og snakket om, for at understøtte børnenes nysgerrighed. På ture ud i verden ser og møder vi den storslåede natur, og oplever køer og heste på nærmeste hånd. Når vi møder et lille vandløb, finder vi grene og kaster i

vandet. På gåture kan vi dufte skoven, og vi sætter os i skovbunden med børnene og bliver begejstret over at finde en blå bille. Vi samler affald for at passe på miljøet og får en læring af, at alle kan gøre en forskel. På turen til markerne og kørne, kan vi mærke det lange græs prikkes og

Børnehave

I børnehaven har vi stor gavn af at gå en tur i skoven. Naturen er et rum, vi udforsker og udfordrer os selv i. Vi tager som udgangspunkt på udflugt og opdagelse i både små og store grupper. Vi tager et forstørrelsesglas med i lommen og en lille bøtte eller pose til noget vi finder, som vi gerne vil have med tilbage til børnehaven. Vi bruger tid på at fordybe os og samler blade, kastanjer, sten, blomster, grene osv. En særlig gevinst ved at være i naturen, er, at vi konkret kan røre, dufte/lugte og høre det naturen har at byde på. Vi oplever årstidernes skriften og fordyber os i temaer omkring de forskellige årstider. Vi stimulerer sanserne ved at gå og kigge på træerne og opleve deres forskellige højde og flotte trækroner. På turen kan det være vi finder en død mus, eller ser en fugle-rede fuld af fugleunger der skriger efter mad. På legepladsen får vi kendskab til forskellige typer af sten, lærer navne på træerne, og opdager, hvor man kan finde snegle eller edderkopper. Vi plukker de smukke blomster og snakker om buskene, vi kan gemme os bag. Når vi er ude i alt slags vejr lærer børnene at forstå, hvordan de skal forholde sig til kulde, varme, fugt, lys og tunge skyer.

Vi har en mulighed for at gå i Naturama, der ligger i gåafstand fra Nordlyset, og vi er der flere gange om året med forskellige formål. Vi er optaget af at præsentere børn i børnehaven for sammenhænge qua nysgerrighed og processer qua de skiftende årstider.

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab inden for disse to mål?

Musik til SVEND – musik i dagtilbud. Svendborg byråd har fra 1. januar 2016 valgt at alle børn i 0-5-års alderen tilbydes musik i Svendborgs dagtilbud. Musik styrker børns kreative udvikling, deres sproglige, motoriske og sociale færdigheder. Derudover er musik sjov og glæde, og har, som vi alle ved, en kæmpe værdi i sig selv.

Nordlyset er et børnehus med stor forskellighed hos børn og forældre. Dette indebærer at børnene automatisk præsenteres for mange forskellige måder at være barn og menneske på. Dette afføder gode samtaler om traditioner og opvækst. Vi har et atelier som giver os mulighed for at fordybe os i kreative udtryksformer. Vi har også fri adgang til papir og farveblyanter og tusser, hvilket giver børnene mulighed for at kreere flotte tegninger til mor og far. Der er også altid en bog man kan bladre i, og forskellige former for legetøj, der kan bruges til lege med.

Primære fokusord i forhold til kultur, æstetik og fællesskab:

1. Samhørighed
2. Indtryk og udtryk
3. Mangfoldighed

Vuggestue

I vuggestuen er der en høj tolerance over for forskelligheden. Der er ofte festlig stemning når der synges og spilles, eller hvis der sættes spændende danse musik på. Dette er med til at åbne op for børns fantasi, og børnene spejler sig i hinandens glæde og begejstring over musikken. Børnenes øjner stråler, når de får et instrument at spille på, mens vi synger og spiller. Ofte tages en guitar frem til stor glæde for alle, når der skal synges fællessang og leges sanglege. Når vi tegner og maler er det med stor koncentration. Selv om børnene er små, har de allerede tydelige præferencer for om der skal gang i den med sang og musik, eller om det hellere skal være stille og roligt med en pensel i hånden. Uanset hvad der præsenteres, så er børnene optagede af at udtrykke sig i fællesskabet, og finde glæde i andre børns glæde og gode stemning.

Børnehave

I børnehaven er der stort fokus på børnesange og forskellige typer sanglege, som næsten synges og leges dagligt. Dette er enten til samling, spontant på legepladsen eller inde i salen. Vi spiller guitar for at understøtte fælles- og fødselsdagssange. Musikken kommer dagligt i spil for at understrege stemninger og/eller aktiviteter. Et eksempel på dette er den rolige og afslappende musik, som danner baggrund for den daglige siesta.

Når børnene får mulighed for at udtrykke sig kreativt med pensel eller tusser, foregår der samtidig en fortælling om kreationen eller hvor inspirationen kommer fra. På væggene i Nordlyset er der masser af plads til at udstille af børnenes produktioner. Vi bruger ofte biblioteket som destination, her er vi fælles om oplevelser med bøger via højtlesning, eller små teaterstykker. På legepladsen skabes mange kreative former med sand eller med en bunke grene og blade. Disse bliver til via børneinitierede lege, og inspirerer ofte andre børn til at improvisere deres egen model frem. Vi markerer vores traditioner, såsom Påske, Skt. Hans, fødselsdage, Fastelavn, Halloween, Jul osv. I

Nordlyset har vi vores egne årligt tilbagevendende traditioner, bl.a. Nisser i skoven, Luciafest, Sommerfest, fejring af Nordlysets fødselsdag m.fl. Alle sammen fejring, der giver børnene indblik i kultur og højtider

---

Evalueringskultur

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

I Svendborg Kommune lægges der vægt på at skabe en evalueringskultur, som er relevant for praksis. Evalueringspraksissen i hverdagen afspejles ved brug af forskellige evalueringsredskaber- og former, som sker løbende og sætter lys på de små ting i hverdagen i form af selvrefleksion og justering af handling – både hos den enkelte og i professionelle læringsfællesskaber – sammen med interne og eksterne samarbejdspartnere.

Hvordan dokumenterer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

I Svendborg Kommune lægges der vægt på at bruge forskellige tilgange og metoder, der løbende kan dokumentere arbejdet og sammenhængen

---

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hver andet år?

I Svendborg Kommune benytter dagtilbuddene en evalueringskabelon, som rummer de lovmæssige forpligtelser til den evaluering, der skal foretages mindst hvert andet år. Evalueringen offentliggøres sammen med den pædagogiske læreplan på dagtilbuddenes hjemmeside.